

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

LNV
Informatieplan
I in het hart van mens en organisatie
2023 - 2027

Inhoud

1. Inleiding

2. IV-ambities en maatschappelijke opgaven
2.1 Digitale informatievoorziening en kringlooplandbouw
2.2 Digitale informatievoorziening en de natuuropgaven
2.3 Digitale informatievoorziening bij emissies
2.4 Digitale informatievoorziening bij visserij
2.5 Informatievoorziening bij dienstverlening, toezicht en handhaving

3. LNV-brede thema's
3.1 Datagedreven werken
3.2 Transparantie, weerbaarheid en privacy
3.3 Besturing, basis op orde en ambtelijk vakmanschap
3.4 Dienstverlening aan burgers en bedrijven
3.5 Financieel

1 Inleiding

Het werkveld van LNV kent grote en complexe opgaven. Nederland heeft zich nationaal en internationaal gecommitteerd aan fundamentele en ambitieuze doelen op het gebied van natuur en biodiversiteit (Vogel- en Habitatrichtlijn, Wet stikstofreductie en natuurverbetering), klimaat (Klimaatakkoord) en waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water). LNV zet in op duurzame agrarische productie en visserij binnen de grenzen van de milieugebruiksruimte en in evenwicht met de natuur.

Om dat te bereiken is beleid nodig dat soms moeilijke keuzes vraagt. Van álle betrokken partijen worden ingrijpende veranderingen gevraagd. LNV neemt in dit proces de regie. Door duidelijk te zijn over de doelen en door het samenspel te organiseren met betrokken partijen om deze doelen te realiseren. LNV stelt daarbij drie principes centraal:

- kiezen voor een duurzaam perspectief voor de Nederlandse landbouw;
- laat mensen leven, laat natuur leven;
- een goed leven in een vitaal landelijk gebied.

Bij het verwezenlijken hiervan, speelt digitale informatievoorziening (IV) een steeds grotere rol. Of het nu gaat om bedrijfsdata van agrariërs of om data over ecologische systemen. LNV heeft het toenemende belang van digitale IV enkele jaren geleden al onderkend, wat heeft geleid tot de in 2021 uitgebrachte Digitaliseringsvisie[1]. Deze beschrijft de inzet van digitalisering voor een duurzame landbouw- en voedselketen en robuuste natuur.

Waar het in de Digitaliseringsvisie vooral gaat over de digitalisering van verschillende agrarische sectoren, de bedrijven en de kennisinstellingen, geeft dit Informatieplan antwoord op de vraag hoe de publieke overheidsorganisaties digitalisering toepassen in hun omgang met de particuliere sector en over de informatievoorziening binnen het 'LNV-concern' zelf (dat wil zeggen het kerndepartement en de eraan verbonden organisatie-eenheden).

'I in het hart'

De essentie van de benadering van LNV is dat informatievoorziening een vaste plaats heeft in het beleidsproces en in uitvoering, handhaving en toezicht. We hebben daar al een begin mee gemaakt, maar informatievoorziening kan nog een nog veel grotere rol gaan spelen in de wijze waarop we werken aan maatschappelijke opgaven. We willen de kansen en voordelen die digitale informatievoorziening biedt graag volledig benutten en tegelijkertijd bewust omgaan met de valkuilen en beperkingen die er (ook) aan kleven. Omgaan met digitale informatievoorziening moet een tweede natuur worden voor het hele LNV-concern.

1 https://open.overheid.nl/repository/ronl-04ea5231-e96a-4d18-8a11-f982078d5544/1/pdf/in-zet-van-digitalisering-voor-een-duurzame-landbouw-en-voedselketen-en-robuuste-natuur-hoofd-lijnen-als-opstap-naar-een-digitaliseringsstrategie.pdf

2

IV-ambities en maatschappelijke opgaven

LNV kent een breed werkveld en aspecten van digitale informatievoorziening spelen overal een rol. Onderwerpen die in de nabije toekomst steeds belangrijker worden zijn de transitie naar kringlooplandbouw en de natuurontwikkeling. Bij beide gaat het om duurzaamheid, en om het in balans brengen en houden van landbouw met de draagkracht van bodem, water en natuur. Beide onderwerpen komen dan ook samen in het 'gebiedsgericht werken'.

LNV wil in nauwe samenwerking met bestuurlijke partners, zoals de provincies, die balans tussen kringlooplandbouw en natuur per gebied in Nederland tot stand brengen. Elk gebied is immers anders. Soms landelijk, soms stedelijk. Maar waar en wanneer komt hierbij dan digitale informatievoorziening in beeld?

2.1 Digitale informatievoorziening en kringlooplandbouw

In de LNV-Visie[2] is beschreven hoe de Nederlandse agrarische sector kan overschakelen op kringlooplandbouw. Dat is een ingrijpende transitie van een zeer grote sector. Om zoiets op gang te brengen en de voortgang te volgen is het onmisbaar dat alle betrokkenen precies weten waar ze over praten: meten is weten. En om te kunnen registeren en meten, heb je data en informatietechnologie nodig.

Kringlooplandbouw houdt – vereenvoudigd – in dat een boer niet meer uit de bodem haalt dan verantwoord is en dat hij niet meer in het leefmilieu achterlaat dan de bodem, de lucht of het water kunnen opnemen. Die balans ontbreekt nu. Er zijn veel en nauwkeurige data over onder meer voedingsstoffen en mest nodig om die nieuwe balans te vinden. Kritieke prestatie-indicatoren (KPI's), die gebaseerd zijn op data, kunnen aangeven welke grenzen verschillende partijen in acht moeten nemen. Het ontwikkelen van die indicatoren wordt dan ook gezien als een van de belangrijkste taken voor de komende jaren. Een knelpunt daarin is dat de gewenste en benodigde data over een veelheid aan partijen zijn verspreid. Het vereist veel organisatiekracht, kaders en juridische afspraken om alle benodigde informatie bijeen te brengen en te analyseren.

Tijdens en na de transitie naar kringlooplandbouw moet de boer wel zijn ondernemerschap kunnen uitoefenen en daar een goed inkomen aan overhouden. De prijs van producten wordt echter bepaald in een hele keten die loopt van de primaire producent (de boer) tot de consument. Ook over de prijsontwikkeling in die keten beschikken we nog over te weinig informatie om erop te kunnen sturen. Hier zullen meer data van beschikbaar moeten komen en gedeeld moeten worden.

2 https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-natuur-en-voedselkwaliteit/visie-lnv

Alle land- en tuinbouwbedrijven gebruiken data en computers voor hun bedrijfsvoering. Er moeten ook nu al veel data worden gedeeld, ook met de overheid. Een belangrijke opgave voor de komende jaren is om ervoor te zorgen dat boeren en anderen die daarmee te maken hebben, gebruiksvriendelijk hun relatie met de overheid kunnen onderhouden en digitaal toegang hebben tot het overheidsinstrumentarium. Voor veel contacten willen we naar een systeem waarbij de ondernemer maar één keer zijn bedrijfsgegevens hoeft aan te leveren waarna de overheid – en eventueel anderen – die gegevens als basis voor hun administratie kunnen gebruiken.

Overigens kan de ondernemer er zelf ook voordeel bij hebben wanneer hij toegang heeft tot data van zijn – anonieme – collega's. Zo kan hij zijn prestaties vergelijken met die van anderen en daar mogelijk van leren.

De op data gebaseerde inzichten zijn ook van belang bij het aangaan en onderhouden van internationale relaties, het waarborgen van internationale voedselzekerheid en bij het uitvoeren van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid van de EU. In dat beleid zitten veel elementen die in lijn zijn met de transitie naar kringlooplandbouw, met het beheren van de voedselketen en het waarborgen van voedselzekerheid en met de rol die de boer als bodembeheerder kan vervullen in natuurbeheer.

Andere aspecten van de duurzame landbouw waarbij we meer gebruik kunnen maken van digitale informatievoorziening zijn gewasbescherming, dierwaardige veehouderij en het beleid op het gebied van infecties die van mens op dier overdraagbaar zijn (zoönosen). Bij gewasbescherming gaat het om gebruik van vaak chemische bestrijdingsmiddelen. LNV zet in op het vervangen van die bestrijdingsmiddelen door weerbare planten en teeltsystemen die geen chemische bestrijdingsmiddelen nodig hebben. Dat kan alleen maar als we met data en indicatoren nauwkeurig het gebruik kunnen meten en de voortgang van die transitie in beeld kunnen krijgen.

Bij de dierwaardige veehouderij is iets vergelijkbaars aan de orde. Door gebruik te maken van meer data uit de sector, is LNV in staat om inzicht op te bouwen in de werkelijke staat van de veehouderij in relatie tot dierwaardigheid. Daarvoor is het nodig om meetbare normen en kritieke prestatie-indicatoren op te stellen, die efficiënt en effectief handhaafbaar zijn.

Onderwerpen die in de nabije toekomst steeds belangrijker worden zijn de transitie naar kringlooplandbouw en de natuurontwikkeling.

Verder liggen er kansen om op basis van nieuwe visuele middelen, algoritmen en simulatiemodellen, samen met ketenpartijen meer zicht te krijgen op het handelingsperspectief ter bestrijding van zoönosen. Hierbij kan gedacht worden aan mogelijke scenario's bij besmetting, maatregelen die dan genomen kunnen worden en de effecten van deze maatregelen op de verdere verspreiding.

2.2 Digitale informatievoorziening en de natuuropgaven

Dan de natuur en haar ontwikkeling. Een belangrijk kenmerk van de bescherming van de Natura2000-gebieden is de gebiedsgerichte aanpak. Onder regie van de provincies vindt in de toekomst per gebied een alomvattende afweging plaats ten behoeve van het versterken van de natuur, vaak in combinatie met de overgang naar kringlooplandbouw en het waterbeheer.

Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak, zijn veel data en informatie nodig. LNV en de provincies krijgen te maken met een veelheid aan partijen die informatie benutten of aanleveren. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om basisregistraties, wetenschappelijke onderbouwingen, geografische inzichten, project-, programmerings- en monitoringsinformatie, gebieds- en perceelsinformatie, het digitale pachtstelsel, grondtransacties, financiering en wetgeving. Deze informatie moet bij elkaar komen in een nog te ontwikkelen basis-informatievoorziening. Een belangrijke ambitie hierbij is dat de informatie herleidbaar, betrouwbaar en toegankelijk is.
Die informatievoorziening heeft betrekking op het administratief domein (onder andere fondsbeheer, grondtransacties), het ruimtelijk domein (gebiedsgerichte informatie), het bedrijfsvoeringsdomein (financieel beheer, publicaties en documenthuishouding) en kennisondersteuning (wetenschappelijke onderzoeken en adviezen).

Als het specifiek gaat om de natuur, dan heeft Nederland al de Gegevensautoriteit Natuur (GAN) en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Deze bevatten veel informatie die van groot belang is om inzichtelijk te maken hoe het ervoor staat met soortenrijkdom en overbelasting van bodem en water. Sinds kort is er ook het nieuwe instrument van het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) (in ontwikkeling). Dit biedt onder meer een overzicht van regels en beperkingen rondom een Natura2000-gebied. De databanken zijn ook van belang voor de bossenstrategie van LNV die erop gericht is om 37.000 hectare nieuw bos aan te leggen.

Het DSO richt zich op het aanzienlijk verbeteren van de digitale dienstverlening aan burgers, bedrijven en overheden. Het beoogde eindbeeld is een landelijk stelsel van ICT-voorzieningen dat het volgende mogelijk maakt:

- Burgers, bedrijven en ambtenaren hebben met één muisklik op een digitale kaart eenvoudig toegang tot alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving op een bepaalde plek.
- De op die plek geldende regelgeving voor alle soorten omgevingsactiviteiten is met één klik helder. Ook de regels rondom natuurgebieden zijn zichtbaar.
- Iedereen kan via een digitaal loket meldingen en vergunningsaanvragen indienen.
- Bevoegd gezagen en initiatiefnemers kunnen bij omgevingsactiviteiten samenwerken en documenten delen in een digitale samenwerkingsruimte.

Voor LNV betekent de gebiedsgerichte aanpak en het DSO een flinke intensivering van het werken in een interbestuurlijke context, dus met provincies, waterschappen en gemeenten. Deze samenwerking leidt tot nieuwe ervaringen in het omgaan met data en andere informatiebronnen. Geo-informatie (informatie gebaseerd op kaarten) wordt voor het gebiedsgericht beleid nog belangrijker.

Een belangrijk aandachtspunt is het afstemmen van de dataverzamelingen van de afzonderlijke provincies, zodat er een overkoepelend beeld ontstaat. Het ministerie heeft behoefte aan een instrument waarmee de vorderingen op provinciaal niveau kunnen worden gevolgd. Hierbij speelt ook mee dat de provincies een rol krijgen in de uitvoering van het Europese GLB. Een convenant hierover tussen Rijk en provincies is in voorbereiding. De inzet van LNV is om informatie voor iedereen toegankelijk te maken (open data) met behulp van openbare basisregisters, zodanig dat er geen discussie meer is over de inhoud van de data.

2.3 Digitale informatievoorziening bij emissies

In de relatie tussen landbouw en natuur vormen twee typen emissies al langere tijd een knelpunt: mest en stikstof.

Waar het gaat om een overdaad aan mest is in 2018 strenger beleid in werking getreden. Eén van de sporen daarin is het vervangen van toezicht achteraf door de invoering van toezicht tijdens de dierlijke mesttransporten met behulp van sensoren en andere digitale technieken. Het is de bedoeling dat de mestsector gaat werken met een nieuw verantwoordingssysteem voor transport. Het papieren vervoersdocument verdwijnt dan en de verantwoording vindt daarna geheel digitaal en op het moment zelf plaats via een nieuw systeem.

Er komt een digitale basisvoorziening voor het vastleggen van de mestverwerkingscyclus die aansluit op de bedrijfsvoeringssystemen die de sector gebruikt. Deze basisvoorziening maakt het mogelijk om actief en adequaat te handhaven, zowel fysiek als administratief. Deze oplossing is daarmee een van de belangrijke instrumenten in het kader van mestbeleid.

Op het gebied van stikstof is het beleid in beweging. Betrouwbare data, transparantie en onafhankelijkheid zijn hier de sleutelbegrippen. We gaan onderzoeken of er behoefte is aan een geïnstitutionaliseerde plek waar een wetenschappelijk onderbouwd ecologisch oordeel geveld kan worden ten behoeve van beleid, vergunningverlening of rechtspraak.

2.4 Digitale informatievoorziening bij visserij

De visserij in Nederland staat voor complexe uitdagingen om haar activiteiten in te passen in de beschikbare ruimte en om te voldoen aan strengere milieuwetten. Daarbij staat ook de sociaaleconomische cohesie en het behoud van cultuurhistorische waarden van visserijgemeenschappen op het spel.

Het stimuleren van innovaties gericht op verduurzaming vereist het ontwikkelen van subsidie-instrumenten en het kunnen beschikken over voldoende data die inzicht bieden in de staat van de vloot in relatie tot de (strengere) milieuwetten. De mogelijkheden die technologische ontwikkelingen bieden, kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van de vraagstukken die zich in het visserijdomein aandienen. De grote hoeveelheid data en meetsystemen in de Nederlandse wateren stelt ons in staat om een modelmatige afspiegeling van de werkelijkheid te maken (een zogeheten digital twin). Hiermee kan LNV simulaties draaien en scenario's onderzoeken. Verdere verkenning hiervan wordt meegenomen in de LNV-datastrategie.

2.5 Informatievoorziening bij dienstverlening, toezicht en handhaving

Bij veel van de hierboven genoemde onderwerpen speelt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, die als agentschap valt onder het ministerie van LNV, een belangrijke rol. Voor subsidies, vergunningverlening en registratie maakt LNV gebruik van publieke dienstverlener Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), dat als agentschap valt onder het ministerie van EZK.

NVWA en RVO beschikken over veel kennis over de toepassing van informatietechnologie en data. Het is belangrijk dat LNV, NVWA en RVO samen nadenken over de plaats van informatietechnologie in het beleid en in de uitvoering. Het heeft geen zin beleid te ontwikkelen dat voor de NVWA en RVO niet toetsbaar en handhaafbaar is. Maar het is ook belangrijk dat de beleidsmakers weten welke vormen van digitale informatievoorziening er zijn die binnen het bereik van de NVWA en RVO liggen, in het beleid kunnen worden ingezet. Zo kan de NVWA bijvoorbeeld met behulp van satellietbeelden, camerabeelden en innovaties als Artificial Intelligence (AI) efficiënt werken en met dezelfde beschikbare menskracht meer resultaat bereiken op het gebied van risicogericht toezicht. Zo kan RVO bijvoorbeeld belangrijke bijdragen leveren op het gebied van duurzaamheid en innovatie in relatie tot digitale informatievoorziening.

Het is belangrijk dat LNV, NVWA en RVO samen nadenken over de plaats van informatietechnologie in het beleid en in de uitvoering.

LNV-brede thema's

In het voorgaande is vooral vanuit de maatschappelijke opgaven naar informatievoorziening gekeken. Daarnaast vragen verschillende opgaven LNV-breed om aandacht. Daarbij gaat het vooral om opgaven die te maken hebben met het zorgvuldig, betrouwbaar en efficiënt functioneren van het ministerie als rijksorgaan. Dit sluit aan bij de IV-thema's in de I-Strategie van het Rijk.

Zo wil LNV digitale informatievoorziening een vaste plaats geven in het functioneren van het ministerie, vergelijkbaar met de plek die aspecten als financiën en HR hebben bij het werken aan opgaven. 'I in het hart' is hierboven eerder genoemd. Om dat goed verankerd te krijgen, moeten de managers van LNV het goede voorbeeld geven en informatievoorziening als een vast onderdeel van hun taak gaan beschouwen. Ook moet de organisatie minder gaan denken in verticale, hiërarchische lijnen, en meer langs de lijnen van de ketens van acties: beleidsvorming, uitvoering, toezicht, handhaving en evaluatie.

De informatievoorziening bij LNV is zowel beleids- als technologiegedreven. Het LNV-concern zet IV in om effectief beleid te ontwikkelen en uit te voeren. En in andere gevallen zijn het juist de technische innovaties die aanjagers zijn van nieuwe mogelijkheden voor beleidsmakers. Het gesprek hierover tussen beleid en uitvoering leidt tot waardevolle ideeën en oplossingen.

3.1 Datagedreven werken

LNV moet zich nog meer instellen op het gebruik en beheer van data. Bijvoorbeeld door het definiëren en invoeren van een datastelsel, het formuleren van data-strategieën en het op orde brengen van de datakwaliteit. Ook het creëren van een overzicht van het gebruik van algoritmes en het inschatten van de risico's van kunstmatige intelligentie is nodig. Om op dit alles goed regie te kunnen voeren, wordt een chief data officer (CDO) aangesteld.

3.2 Transparantie, weerbaarheid en privacy

LNV neemt de nodige acties om te voldoen aan de eisen van de Wet open overheid, privacywetgeving en de Archiefwet. Er is een apart programma, Transparantie in Informatie, opgezet om meerjarig toe te werken naar een meer open en transparant departement. Het vergroten van de transparantie is een omvangrijke opgave die stapsgewijs en gecontroleerd wordt doorgevoerd.

Het ministerie monitort zijn beveiliging en privacyrisico's voortdurend. Dit gebeurt onder meer door het organiseren van oefeningen die de kwetsbaarheden in techniek, organisatie, proces en gedrag aan het licht brengen.

Ook is er veel aandacht voor voorzieningen voor staatsgeheime processen en documenten. Medewerkers worden nadrukkelijk gewezen op de eisen die de veiligheidsrisico's aan hun dagelijks werk stellen. Zij krijgen volop mogelijkheden zich bij te scholen in het gebruik en verwerken van digitale informatie. Op het gebied van hardware en software probeert het ministerie achterstanden weg te werken. Stuurinstrumenten zoals portfoliomanagement, levensduurmanagement en architectuur spelen hierbij een prominente rol.

3.3 Besturing, basis op orde en ambtelijk vakmanschap

Het ministerie heeft behoefte aan een inhaalslag om achterstanden in het ICT-landschap weg te werken. Om daar sturing aan te geven zijn nieuwe overlegstructuren ingericht. Daar zit natuurlijk ook een financiële component aan en bovendien is het nodig om – vooral bij de ondersteunende dienst DICTU – over voldoende capaciteit te kunnen beschikken. Ook zijn nieuwe instrumenten nodig voor de doelmatige uitvoering van de Wet open overheid en om digitaal samenwerken gemakkelijker te maken. De aanpak die we hierbij hanteren is stapsgewijs en kortcyclisch waarbij telkens een volgende stap in de volwassenheid gezet wordt en waarbij trajecten telkens worden geactualiseerd. Medewerkers worden nog intensiever geïnformeerd over de mogelijkheden om zich op IV-gebied bij te scholen. Kennis en ondersteuning op IV-gebied voor beleidsopdrachtgevers wordt geïntensiveerd. In de meerjarige personeelsplanning komt, aansluitend bij het rijksbeleid, meer aandacht voor de beschikbaarheid van IV-kennis, -beschikbaarheid, -vaardigheden. Ook wordt gekeken naar mogelijkheden om de bemensing verder op orde te brengen en te houden rondom de cruciale taken.

3.4 Dienstverlening aan burgers en bedrijven

Hierboven is al uiteengezet op welke wijze LNV zijn digitale communicatie met bedrijven in landbouw, tuinbouw en visserij en aan natuurbeheerders wil verbeteren. De nadruk ligt op het optimaal gebruiken van digitale mogelijkheden met een minimale administratieve werklast. Daartoe behoort ook het toepassen van geo-informatie voor het omgevingsbeleid.

3.5 Financieel

De komende jaren wordt verder doorgewerkt aan het beter in kaart brengen, hebben en houden van de IV-kosten. Zo worden naast de grote ICT-projecten van LNV ook de ICT-kosten gepubliceerd op het Rijks-ICT-dashboard. Onder regie van CIO-Rijk BZK wordt komende tijd, mede op verzoek van de Tweede Kamer, verder gewerkt aan het verbeteren van het inzicht in ICT-kosten.Ook worden gedurende het proces keuzes gemaakt over wat kan en past binnen de beschikbare middelen. Niet alles kan tegelijk en dus worden gedurende het proces, als onderdeel van de besturing, tussentijds prioriteiten gesteld en keuzes gemaakt om daarmee het volwassenheidsniveau per thema stapsgewijs te ontwikkelen. Indien nodig worden voorstellen uitgewerkt voor het verkrijgen van aanvullende middelen.

De komende jaren wordt verder doorgewerkt aan het beter in kaart brengen, hebben en houden van de IV-kosten.

Colofon

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directie Bedrijfsvoering | CIO-Office
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag | T (070) 379 89 11

Oktober 2022